

УДК 373.5.091.64:811.112.2]:930.85(100)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-99>

Анна ПАВЛЮК,
orcid.org/0000-0001-7286-7357
магістр кафедри германського, загального і порівняльного мовознавства
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(Чернівці, Україна) anna_pavliuk02@ukr.net

МОВНА КАРТИНА СВІТУ В СУЧАСНИХ ПІДРУЧНИКАХ З НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СЕРЕДНІХ ШКІЛ

Статтю присвячено аналізу якості відображення в підручнику з німецької мови мовної картини світу носіїв мови, яка вивчається. Дослідження здійснено на основі підручника з німецької мови «Delfin» видавництва «Hueber Verlag». У статті з'ясовано теоретичне підґрунтя укладення підручників з іноземної мови та виокремлено критерії, спрямовані на визначення того, наскільки якісно підручник відображає мовну картину світу німців та сприяє її засвоєнню учнями. З'ясовано, що мовна картина світу найчіткіше відтворюється в лексиці та граматиці. Основними елементами мовної картини світу є концепти. Першим критерієм аналізу відтворення концепту є частота використання імені концепту в навчальному матеріалі. У досліджуваному підручнику спостерігається низька частота, що ускладнює засвоєння концепту. Другим критерієм є відповідність змісту концепту в навчальному матеріалі його тлумаченню в словнику. Відповідність у досліджуваному розділі є повною, проте спостерігається недостатнє вираження кожного із значень компонентів концепту. Третім критерієм є рівень емоційного забарвлення тексту, на основі якого вивчається концепт. Під час дослідження виявлено високий рівень емоційного забарвлення, якого було досягнуто завдяки стилістичним засобам. Четвертим критерієм є відповідність змісту навчального матеріалу, на основі якого вивчається концепт, психолого-віковим особливостям учнів. Під час дослідження виявлено часткову відповідність. П'ятим критерієм стосується логіки навчального матеріалу. У навчальному матеріалі, на основі якого вивчається досліджуваний концепт, немає логічних протиріч, висловлювання побудовані здебільшого на основі логічної операції «імплікація». Шостим критерієм є відповідність концептуальних одиниць, які містяться в навчальному матеріалі, особливостям культури мовної взаємодії людей, які перебувають в тій чи іншій культурно-історичній ситуації. Досліджуваний підручник повністю відповідає цьому критерію, відображаючи, зокрема, норми вираження ввічливих прохань та порад. Сьомим критерієм є обґрунтованість дизайну навчального матеріалу, на основі якого вивчається концепт. Укладачами підручника було дотримано основні принципи щодо дизайну навчального матеріалу, зокрема, спостерігається його автентичне оформлення.

Ключові слова: мовна картина світу, концепт, підручник з німецької мови, учні старшого шкільного віку.

Анна PAVLIUK,
orcid.org/0000-0001-7286-7357
Master at the Department of German, General and Comparative Linguistics
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
(Chernivtsi, Ukraine) anna_pavliuk02@ukr.net

LANGUAGE PICTURE OF THE WORLD IN MODERN GERMAN LANGUAGE TEXTBOOKS FOR SECONDARY SCHOOLS

The article deals with the analysis of the quality of reflection of the language picture of the world of native speakers of the target language in the German language textbooks. The study is based on the German language textbook «Delfin» by «Hueber Verlag». The article clarifies the theoretical basis of compiling textbooks in a foreign language and identifies criteria aimed at determining how well the textbook reflects the language picture of the world of Germans and provides its assimilation by learners. It has been found out that the language picture of the world is most clearly reproduced in vocabulary and grammar. The main elements of the language picture of the world are concepts. The first criterion for analyzing the reflection of the concept is the frequency of use of the concept name in the educational material. In the examined textbook there is a low frequency, which complicates the learning of the concept. The second criterion is the conformity of the concepts content in the educational material with its interpretation in the dictionary. The correspondence in the studied textbook section is complete, but the expression of each of the definitions of the concepts' components is insufficient. The third criterion is the level of the emotional coloring of the text, based on which the concept is studied. The study revealed a high level of emotional coloring, which was achieved through stylistic devices. The fourth criterion is the compliance of the content of educational material on with the basis of which the concept is studied, with the psychological and age characteristics of students. Partial compliance was found during the study. The fifth criterion concerns the logic of the educational material. In the educational material on the basis of which the examined concept is studied,

no logical contradictions were found, sentences are built mostly on the basis of logical operator called «implication». The sixth criterion is the compliance of the conceptual units contained in the educational material, with the features of linguistic interaction of the target language speakers. The studied textbook fully meets this criterion, reflecting the norms of expressing of polite requests and advice. The seventh criterion is the relevance of the design of educational material on the basis of which the concept is studied. The basic principles of the design of educational material are followed by the compilers, in particular, the authenticity of its design can be seen.

Key words: language picture of the world, concept, German language textbook, secondary school students.

Постановка проблеми. Мова (як знаково-символічна система) є основним фактором формування свідомості здобувачів освіти, тобто формування їхнього уявлення про себе і світ. Якщо говорити конкретніше, то саме обмін мовними посланнями та їх розуміння є основою формування мовної картини світу здобувача освіти. Мовну картину світу трактують як модель сприйняття дійсності, зафіксовану в мові та притаманну тому чи іншому мовному середовищу. Кожна мова містить в собі щось особливе, що відрізняє її від інших мов. Мова залежить від світосприйняття та ментальності того чи іншого народу (Красовська, 2019: 120). Тому у випадку з навчанням іноземної мови підручник, який є основою шкільного освітнього процесу (Мелешко, 2015: 12), а отже й основним засобом формування мовної картини світу школярів, повинен бути укладений так, щоб іноземна культура стала для них ближчою та зрозумілішою.

Аналіз досліджень. Питання мовної картини світу та культурологічне спрямування у вивченні іноземної мови досліджували такі українські та іноземні науковці як Ю. І. Веклич, К. В. Красовська, І. М. Сбітнева, М. Добштат, Р. Ріднер, К. Фандрич та інші. Особливості укладання сучасних підручників з іноземної мови, принципи оформлення навчального матеріалу та особливості його сприймання учнями досліджували Г. Борецька, Т. Кучай, Н. Орлова, В. Г. Редько, Р. Брюнкен, В. Гуссі, С. Мюнцер, Д. Тобінські, А. Фрітц, Б. Шпінат тощо. Проте питання відображення в підручнику з німецької мови мовної картини світу залишається маловивченим, тому воно і лягло в основу нашого дослідження.

Метою статті є розробка критеріїв для аналізу підручників з німецької мови для визначення того, наскільки якісно вони відображають мовну картину світу німців та сприяють її засвоєнню учнями.

Виклад основного матеріалу. Ознайомленню учнів із особливостями культури країни, мову якої вони вивчають, найкраще сприяють підручники, укладені за принципом «полілогу культур», тобто ті, які містять інформацію про культурні, історичні та релігійні особливості, а також морально-етичні та комунікативні норми народу,

мова якого вивчається. До культурних особливостей належать також і стилістичні засоби, такі як метафора, порівняння, фразеологізми тощо (Кияк, Науменко, Огуй, 2014: 166).

Учені стверджують, що мовна картина світу ні в чому не відтворюється так, як у лексичі. Проте, згідно із німецьким мовознавцем Л. Вайсбергером, крім лексичних одиниць, мовна картина світу знаходить відображення і в граматиці (Добштат, Фандрич, Ріднер, 2015: 19), тому в ході дослідження буде взято до уваги також і граматичний аспект.

Отже, оскільки елементами мовної картини світу є концепти (Сбітнева, 2008: 284), то запропоновані нами критерії спрямовані на з'ясування того, наскільки структура і зміст підручника відображає зміст того чи іншого концепту та сприяє його засвоєнню учнями.

Матеріалом дослідження став підручник з німецької мови «Delfin» видавництва «Hueber Verlag», спрямований на учнів старшого шкільного віку та дорослих. Концептом ми вважаємо назву кожного окремого розділу, адже в ній відображається те, що вивчають учні в тій чи іншій темі. Для дослідження було обрано концепт «Wünsche und Wirklichkeit» («Бажання та дійсність»), який міститься в однойменному розділі підручника «Delfin».

Як бачимо, досліджуваний концепт є двокомпонентним, його утворюють два ключових поняття – слова «Wünsche» («бажання») та «Wirklichkeit» («дійсність»), які є взаємозалежними і взаємозбагачувальними. Бажання формується на основі соціокультурної дійсності, яка оточує суб'єкта. Тому те, що автори підручника об'єднали поняття «Wünsche» («бажання») та «Wirklichkeit» («дійсність») в один тематичний розділ, є вдалою навчальною стратегією, адже дозволяє учням побачити, зрозуміти та сформулювати для себе цілісну картину понять і уявлень про сприйняття екстралінгвістичної дійсності в німецькій мовній свідомості.

Критерій 1. Частота використання імені концепту в навчальному матеріалі. Згідно із твердженнями вчених, від того, який обсяг ментальної роботи проведено учнем над новим поняттям, залежить якість засвоєння цього поняття. За

В. Ківегом, щоб поняття іноземною мовою закріпилося в ментальному лексиконі учнів та щоб вони могли оперувати ним у мовленні, воно повинне трапитися їм від 5 до 10 разів у різних контекстах. Тож що частіше учні контактують з тим чи іншим поняттям та оперують ним, то краще вони його засвоюють. Рівень частоти використання імені концепту може бути високим або низьким (Ківег, 2005: 21).

У підручнику знаходимо один випадок вживання першого компонента концепту – «Wünsche» – у назві вправи 7 (Ауфдерштрассе, Мюллер, Шторц, 2006: 142) та один випадок вживання другого компонента «Wirklichkeit»: «Jung bleiben bis zum Tod – ein alter Traum der Menschheit. Bald könnte er *Wirklichkeit* werden» (Ауфдерштрассе, Мюллер, Шторц, 2006: 140). Повна назва концепту «Wünsche und Wirklichkeit» зустрічається в підручнику лише один раз, а саме у змісті. Укладачі підручника намагаються компенсувати це в тексті іншими мовними засобами, зокрема, модальними дієсловами (напр. *wollen*), а також конструкціями, що позначають бажання й умови їх здійснення (Кон'юнктив II, Imperativ), проте, згідно із науковцями, саме повторення імені концепту було б більш ефективним для його засвоєння. Тому можемо стверджувати, що частота використання імені концепту в навчальному матеріалі є низькою.

Критерій 2. Відповідність змісту концепту в навчальному матеріалі його тлумаченню в словнику. За В. Масловою, концепти є динамічними, адже до їхньої структури входять як елементи історії, так і сучасні асоціації. (Маслова, 2008: 60). Тому необхідно з'ясувати, наскільки застосування в навчальному тексті того чи іншого концепту відповідає загальноприйнятому способу його вживання. Відповідність може бути повною, частковою або нульовою.

Згідно із тлумачним словником німецької мови «Duden», *der Wunsch* означає: 1) «Begehren, das jemand bei sich hegt oder äußert, dessen Erfüllung mehr erhofft als durch eigene Anstrengungen zu erreichen gesucht wird»; 2) «Jemandem aus bestimmtem Anlass wohlmeinend Gewünschtes» (Duden, 2022). Щодо другого компонента досліджуваного концепту, «die Wirklichkeit», то в словнику наведено таке значення: «Das, Bereich dessen, was als Gegebenheit, Erscheinung wahrnehmbar, erfahrbar ist» (Duden, 2022).

Як демонструють результати дослідження, підручник повністю відображає перше значення першого компоненту концепту «Wünsche» (бажання чогось) і значення другого компоненту концепту «Wirklichkeit» (дійсність). Про це свідчить,

зокрема, зміст текстів, які пропонуються учням. Так, у вправі з назвою «Ein fantastisches Angebot» (Ауфдерштрассе, Мюллер, Шторц, 2006: 146) міститься лист, у якому йдеться про отримання автором листа шансу влаштуватись на роботу за кордоном. Тему розкрито за принципом протиставлення бажання прийняти перспективну пропозицію та дійсності – труднощів, пов'язаних із переїздом в іншу країну.

Здебільшого значення концепту в підручнику передається, як вже було сказано, за допомогою модальних дієслів та відповідних граматичних конструкцій:

1) велика увага в досліджуваному розділі зосереджена на вивченні Кон'юнктив II, який застосовується для висловлення нереальних бажань: «Ich **wäre** gern an deiner Stelle» (Ауфдерштрассе, Мюллер, Шторц, 2006: 147);

2) в одному з навчальних текстів бачимо також вживання модального дієслова *wollen*, першим і основним значенням якого є «мати бажання щось зробити» (Duden, 2022): «**Willst** du meine ehrliche Meinung wissen?» (Ауфдерштрассе, Мюллер, Шторц, 2006: 147);

3) враховуючи те, що до концептосфери одного з компонентів концепту «Wünsche und Wirklichkeit» – «der Wunsch» – входить лексема «die Forderung» (вимога) (Wortschatz Leipzig, 2022), для передачі його семантики в навчальному матеріалі застосовується також наказовий спосіб (Imperativ), за допомогою якого суб'єкт мовлення може висловити своєрідну вимогу до співрозмовника: «**Mach** keine Witze» (Ауфдерштрассе, Мюллер, Шторц, 2006: 145).

Проте друге значення першого компоненту концепту «Wunsch» – «побажання з якого-небудь приводу» – виражене досить слабо, адже трапилося в розділі лише один раз: «Lieber Hannes, erst einmal herzlichen **Glückwunsch** zu der tollen Chance, die du bekommen hast!» (Ауфдерштрассе, Мюллер, Шторц, 2006: 147). Тож учням буде складно помітити та засвоїти різницю в значеннях, які закладено в основу одного з компонентів концепту.

Отже, відповідність змісту концепту в навчальному матеріалі його тлумаченню в словнику є повною, проте спостерігається недостатнє вираження кожного із значень його компонентів.

Критерій 3. Рівень емоційного забарвлення тексту, на основі якого вивчається концепт. При формулюванні цього критерія було враховано твердження дослідників про те, що читання і передавання емоційних висловлювань сприяє кращому розумінню та успішнішому подальшому

використанню навчального матеріалу, а в нашому випадку – концепту, який вивчається (Фрітц, Гуссі, Тобінські, 2014: 247). Оскільки емоційного забарвлення будь-якому висловлюванню додають стилістичні засоби – «будь-які мовні засоби, включаючи тропи, що надають мовленню образності і виразності» (Ганич, Олійник, 1985: 319) – об'єктом дослідження було саме використання укладачами підручників різноманітних стилістичних засобів, як-от порівнянь, метафор, епітетів тощо. Рівень емоційного забарвлення може бути високим або низьким.

Мовні засоби, які надають тексту, на основі якого вивчається концепт, емоційного забарвлення, наявні, зокрема, на таких мовних рівнях, як:

1) лексичний: а) гіпербола: «Also für mich ist das ganz klar: Es **wäre** nicht **das Paradies**, das die Forscher sich vorstellen» (Ауфдерштрає, Мюллер, Шторц, 2006: 140); б) фразеологізми: «**Könnte** sie **ihr Herz verlieren**, wenn wir durch den Wald spazieren?» (Ауфдерштрає, Мюллер, Шторц, 2006: 144);

2) синтаксичний: а) окличні речення: «Das **wäre** doch **fantastisch!**» (Ауфдерштрає, Мюллер, Шторц, 2006: 140); «Oh, das **wäre schön!**» (Ауфдерштрає, Мюллер, Шторц, 2006: 144); б) риторичні запитання: «Wie **sollten** die Jugendlichen einen Job finden, wenn kein Alter mehr in Rente **ginge?**» (Ауфдерштрає, Мюллер, Шторц, 2006: 140);

Попри те, що в емоційно забарвленому тексті навчального матеріалу не було напряму згадано компоненти концепту «Wünsche und Wirklichkeit», у ньому наявні висловлювання, які, передусім через свої граматичні особливості, є семантично пов'язаними з концептом, закладеним у цьому розділі, а стилістичні засоби, які їх супроводжують, допомагають виразити концепт яскравіше, сприяючи таким чином його кращому запам'ятовуванню та засвоєнню.

Отже, рівень емоційного забарвлення концепту «Wünsche und Wirklichkeit» («Бажання та дійсність»), що міститься в однойменному розділі, є високим.

Критерій 4. Відповідність змісту навчального матеріалу, на основі якого вивчається концепт, психолого-віковим особливостям учнів. Згідно із В. Редько, при укладанні підручника слід враховувати ментальні можливості та комунікативно-пізнавальні інтереси дітей (у нашому випадку – дітей старшого шкільного віку), а також – їхній досвід оволодіння рідною мовою, адже нові явища та поняття діти сприймають на основі того, що вже знають рідною мовою. (Редько, 2015: 203). Відповідність навчального матеріалу віковим характе-

ристикам учнів може бути повною, частковою або нульовою.

Згідно із Н. Орловою і Т. Кучай, в учнів старшого шкільного віку розвивається здатність працювати з абстрактними поняттями (Орлова, Кучай, 2011: 151), а отже сам концепт «Wünsche und Wirklichkeit» («Бажання та дійсність»), який, власне, є абстрактним, цілком доречний та доступний для вивчення учнями старшого шкільного віку.

Учені стверджують, що одним із найоптимальніших жанрів для учнів старшого шкільного віку є науково-популярні та суспільно-політичні тексти. Текст повинен містити певну проблему та заохочувати учнів до дискусії. (Борецька, 2012: 21). У досліджуваному розділі учням пропонується текст із назвою «Was wäre, wenn...», у якому йдеться про переваги та недоліки вічної молодості. З наведеної цитати можна побачити, що текст має ознаки саме науково-популярного стилю: «Die biologische Forschung sucht Antworten auf die Frage: Warum altern menschliche und tierische Zellen?» (Ауфдерштрає, Мюллер, Шторц, 2006: 140). Далі наведено висловлення двох людей з цього приводу, що саме й спонукає учнів до міркування, дискусії й формування власної думки.

Проте укладачам підручника не завжди вдається зберегти цю відповідність. У наведених далі прикладах застосовується Кон'юнктив II – граматична форма, яка, як вже було сказано, використовується для висловлення бажань. Бажання, які ми бачимо в тексті, є занадто примітивними і не відповідають особливостям тієї дійсності, в якій перебувають учні старшого віку:

«Wenn ein Sturm käme,
würde ich ins Wasser fallen
Wenn ich schwimmen müsste,
wäre ich bald sehr müde.
Wenn ich müde wäre,
würde mich sicher ein Delfin retten.

Oh, das wäre schön!» (Ауфдерштрає, Мюллер, Шторц, 2006: 144).

Отже, зміст навчального матеріалу, запропонований в розділі «Wünsche und und Wirklichkeit» («Бажання та дійсність»), частково відповідає психолого-віковим особливостям учнів.

Критерій 5. Логіка навчального матеріалу, на основі якого вивчається концепт. Експерти стверджують – що більш логічним і змістовним є навчальний матеріал, то краще він засвоюється і закарбовується як у робочій, так і в довготривалій пам'яті (Брюнкен, Мюнцер, Шпінат, 2019: 117). Відповідно до цього критерія,

дослідження ведеться з огляду на те, чи наявні в навчальному матеріалі логічні протиріччя.

У навчальному матеріалі простежується логіка у відтворенні змісту концепту. Докази цього знаходимо, зокрема, в робочому зошиті до підручника «Delfin», у прикладі до однієї із граматичних вправ: «Wenn sie mehr schlafen würden, wären sie am Morgen nicht müde». (Ауфдерштрассе, Мюллер, Шторц, 2007: 312). У наведених прикладах бачимо висловлення порад, які можуть допомогти реалізувати певні бажання. Спостерігаємо також відповідність на основі логічної операції «імплікація», яка позначається парним сполучником «якщо ..., то ...» (Філософський енциклопедичний словник: 238).

Отже, можемо стверджувати, що в підручнику не виявлено логічних протиріч.

Критерій 6. Відповідність концептуальних одиниць, які містяться в навчальному матеріалі, особливостям мовної взаємодії носіїв мови, яка вивчається. Цей критерій було додано із врахуванням того, що вивчення іноземної мови, а отже – освоєння мовної картини світу чужого мовного середовища, означає пошук доступу до іншої культури (Добштат, Фандрич, Ріднер, 2015: 17). І підручник повинен забезпечувати цей доступ, будучи джерелом національних та соціокультурних реалій, а також джерелом інформації про звичаї, спосіб життя та норми вербальної й невербальної поведінки в середовищі, мова якого вивчається (Веклич, 2012). Відповідність навчального матеріалу цьому критерію може бути повною, частковою або нульовою.

Особливе місце у вивченні концепту «Wünsche und Wirklichkeit» («Бажання та дійсність») займають норми мовної взаємодії, пов'язані з правилами етикету в країні, мова якої вивчається. До таких норм належить зокрема, вміння висловлювати ввічливі прохання до тих, хто може допомогти в реалізації бажань, або ж вміння висловлювати ввічливі поради, які можуть допомогти співрозмовнику реалізувати бажане: 1) прохання: «Könnte ich bitte mal kurz Ihren Kuli haben?» (Ауфдерштрассе, Мюллер, Шторц, 2006: 142); 2) поради: «Es könnte vielleicht helfen, wenn Sie kurz vorher ein Glas warme Milch trinken» (Ауфдерштрассе, Мюллер, Шторц, 2006: 143).

Отже, можемо стверджувати, що досліджуваний підручник сприяє формуванню в учнів моделей застосування концепту «Wünsche und Wirklichkeit» («Бажання та дійсність»), притаманних німецькій мовній картині світу.

Критерій 7. Обґрунтованість дизайну навчального матеріалу, на основі якого вивча-

ється концепт. Критерій допомагає визначити, наскільки дизайн навчального матеріалу скорочує зусилля учнів, необхідні для вивчення того чи іншого концепту, що особливо важливо саме для засвоєння мовної картини світу чужого мовного середовища. До прикладу, щоб сприяти легшому та якіснішому засвоєнню змісту концепту, ілюстрації, які супроводжують текст чи вправу, повинні бути зрозумілими для учня і чітко відображати поняття, яке вивчається. Вони також повинні бути максимально емоційними, щоб привертати увагу та закарбовуватися в пам'яті учнів, будучи асоціативно пов'язаними з концептом, який вивчається. Учені наголошують, що «емоційно оформлені ілюстрації <...> можуть викликати ситуативний інтерес <...> та позитивно впливати на мотивацію» (Фрітц, Гуссі, Тобінські, 2014: 245). За Ю. Веклич, важливим є також автентичне оформлення навчального матеріалу, яка може проявлятися, наприклад, у фотографіях персонажів, які, відповідно до змісту того чи іншого тексту, перебувають вдома, на вулиці, в транспорті, в магазині тощо (Веклич, 2012). Дизайн навчального матеріалу може бути обґрунтованим, частково обґрунтованим або необґрунтованим.

Переважна більшість текстів і вправ у підручнику супроводжуються зображеннями, які відображають те, про що йдеться, та цілком відповідають змісту концепту. Наприклад, наведений нижче малюнок є ілюстрацією до вправи з назвою «Qualen der Liebe» й відображає бажання хлопця зустрітися із дівчиною, в яку він закоханий. Дуже вдало передає семантику концепту «Wünsche und Wirklichkeit» зображена на малюнку «хмарка», яка символічно передає поняття «бажання», «мрія» (див. Рис.1).

Рис. 1. Ілюстрація до вправи «Qualen der Liebe» (Ауфдерштрассе, Мюллер, Шторц, 2006: 144)

Продовжуючи тему ілюстрацій, варто відзначити вдале оформлення навчального матеріалу в

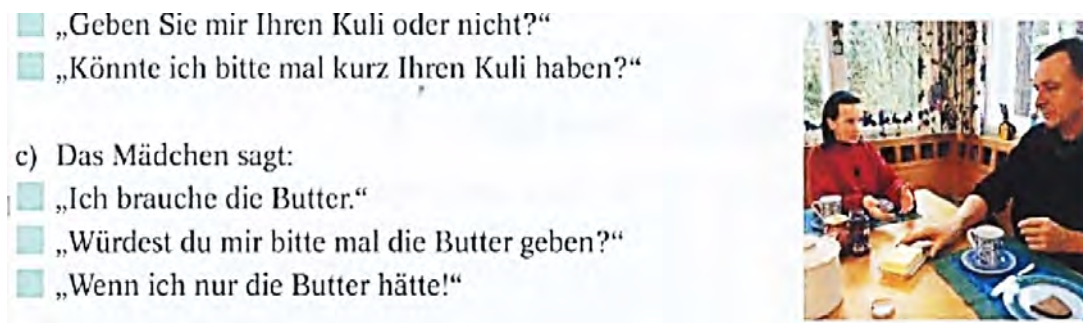

Рис. 2. Ілюстрація до діалогу (Ауфдерштрає, Мюллер, Шторц, 2006: 142)

контексті його автентичності. Так, аудіоматеріали, запропоновані учням, супроводжуються фотографіями з повсякденного життя німців, які доповнюють діалоги й відображають мовні ситуації, описані в них. Це можна побачити на наведеному нижче прикладі (див. Рис. 2):

Зважаючи на те, що укладачами підручника було дотримано основні принципи щодо дизайну навчального матеріалу, можемо стверджувати, що рівень обґрунтованості дизайну навчального матеріалу в розділі «Wünsche und Wirklichkeit» («Бажання та дійсність») є високим.

Висновки. Отже, розроблені критерії забезпечують комплексний підхід до визначення якості підручника щодо мовної картини світу, відо-

браженого в ньому, й того, наскільки він сприяє засвоєнню наявної мовної картини світу учнями. За результатами дослідження, попри певні недоліки (низька частота використання імені концепту, часткова відповідність психолого-віковим особливостям учнів), підручник «Delfin» сприяє засвоєнню учнями концепту «Wünsche und Wirklichkeit» («Бажання та дійсність»). У підручнику повністю відображено значення концепту, рівень емоційного забарвлення тексту навчального матеріалу є високим, у змісті навчального матеріалу не виявлено логічних протиріч, підручник відображає особливості мовної взаємодії німців та є оформленим відповідно до основних принципів оформлення навчального матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борецька Г. Е. Методика формування іншомовної компетентності у читанні. *Іноземні мови*. 2012. № 3. С. 18–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2012_3_5 (дата звернення: 05.04.2022).
2. Веклич Ю. І. Використання автентичних текстів у процесі формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів початкової школи. *Вісник психології і педагогіки : Збірник матеріалів Міжкафедрального методологічного семінару «Сучасні освітні стратегії формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи» (22 листопада, 2012 р., м. Київ)*. Київ, 2012. Вип. 10. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._Випуск_10 (дата звернення: 01.04.2022).
3. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
4. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько-український напрям). Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2014. 640 с.
5. Красовська К. В. Зв'язок концептуальної та мовної картин світу з етнічною ментальністю. *Культура народів Причорномор'я. Серія: Вопросы духовной культуры – филологические науки*. 2009. № 154. С. 120–123. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/32-Krasovs%2527ka.pdf> (дата звернення: 03.03.2022).
6. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: учеб. пособие. Минск: ТетраСистемс, 2008. 272 с.
7. Мелешко В. В. Використання сучасного шкільного підручника як провідного засобу навчання в сільській школі. *Проблеми сучасного підручника*. 2015. Вип. 15(2). С. 12–21. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/708467/1/d80b126f687ea79e5ebe756a79e5be69.pdf> (дата звернення: 10.03.2022).
8. Орлова Н., Кучай Т. Вікові особливості вивчення іноземної мови. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2011. Вип. 99. С. 147–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2011_99_22 (дата звернення: 10.04.2022).
9. Редько В. Г. Яка навчальна література з іноземної мови потрібна сучасному учню: результати аналізу змісту підручників для початкової школи. *Проблеми сучасного підручника*. 2015. Вип. 15(2). С. 198–208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psp_2015_15%282%29_21 (дата звернення: 10.04.2022).
10. Сбітнева І. М. Біблія – репрезент концептуальної картини світу. *Лінгвістичні студії*. 2008. Вип. 18. С. 283–287.
11. Філософський енциклопедичний словник. НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. Голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
12. Aufderstraße H., Müller J., Storz T. Delfin. Lehrwerk für Deutsch als Fremdsprache. Arbeitsbuch. Max Hueber Verlag, 2007. 504 S.

13. Aufderstraße H., Müller J., Storz T. Delfin. Lehrwerk für Deutsch als Fremdsprache. Lehrbuch. Max Hueber Verlag, 2006. 256 S.
14. Brünken R., Münzer S., Spinath B. Pädagogische Psychologie – Lernen und Lehren. Göttingen: hofrege, 2019. 404 S.
15. Dobstadt M., Fandrych Ch., Riedner R. Linguistik und Kulturwissenschaft. Zu ihrem Verhältnis aus der Perspektive des Faches Deutsch als Fremd- und Zweitsprache und anderer Disziplinen. Frankfurt am Main: Lang Edition, 2015. 275 S.
16. Fritz A., Hussy W., Tobinski D. Pädagogische Psychologie: mit 9 Tab. München, Basel: E. Reinhardt, 2014. Aufl. 2. 256 S.
17. Kieweg W. Lernprozessorientierte Hörverstehensübungen. Empfehlungen für das gehirnkompatible Fremdsprachenlernen. 2005, S. 20–24.
18. Wortschatz Leipzig. URL: <http://corpora.uni-leipzig.de/de> (дата звернення: 01.05.2022).
19. Wörterbuch – Duden. URL: <https://www.duden.de/woerterbuch> (дата звернення: 06.03.2022).

REFERENCES

1. Boretska H. E. Metodyka formuvannya inshomovnoi kompetentnosti u chytanni. [Method of forming of competence in foreign language reading]. *Foreign languages*, 2012, Nr 3, pp. 18–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2012_3_5 (accessed: 05.04.2022). [in Ukrainian].
2. Veklych Yu. I. Vykorystannya avtentychnykh tekstiv u protsesi formuvannya sotsiokulturnoi kompetentsii maibutnykh uchyteliv pochatkovoї shkoly. [The use of authentic texts in the process of forming the socio-cultural competence of future primary school teachers]. *Bulletin of psychology and pedagogy: Proceedings of the interdepartmental methodological seminar «Modern educational strategies for the formation of professional competence of future primary school teachers» (November 22, 2012, Kyiv)*. Kyiv, 2012, Nr 10. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._Випуск_10 (accessed: 01.04.2022). [in Ukrainian].
3. Hanych D. I., Oliinyk I. S. Slovyk linhvistychnykh terminiv. [Dictionary of linguistic terms]. Kyiv: High school, 1985, 360 p. [in Ukrainian].
4. Kyiak T. R., Naumenko A. M., Ohui O. D. Perekladoznavstvo (nimetsko-ukrainskyi napriam) [Translatology (German-Ukrainian major)]. Chernivtsi: Vydavnychy dim «Bukrek», 2014, 640 p. [in Ukrainian].
5. Krasovska K. V. Zviazok kontseptualnoi ta movnoi kartyn svitu z etnichnoiu mentalnistiu. [The connection of conceptual and linguistic pictures of the world with ethnic mentality]. *Culture of the peoples of the Black Sea Region. Series: Questions of spiritual culture - philological sciences*, 2009, Nr 154, pp. 120–123. URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/32-Krasovs%2527ka.pdf> (accessed: 03.03.2022). [in Ukrainian].
6. Maslova V. A. Kognitivnaia lingvistika. [Cognitive linguistics]. Minsk: TetraSistems, 2008. 272 p.
7. Meleshko V. V. Vykorystannya suchasnoho shkilnoho pidruchnyka yak providnoho zasobu navchannia v silskii shkoli. [The use of a modern school textbook as a main tool in rural schools]. *The problems of modern textbook*, 2015 Nr 15(2), pp. 12–21. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/708467/1/d80b126f687ea79ecebe756a79ecebe69.pdf> (accessed: 10.03.2022). [in Ukrainian].
8. Orlova N., Kuchai T. Vikovi osoblyvosti vyvchennia inozemnoi movy. [Age features of learning a foreign language]. *Scientific notes of Kirovohrad State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko. Series: Pedagogical sciences*, 2011 Nr 99, pp. 147–158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2011_99_22 (accessed: 10.04.2022). [in Ukrainian].
9. Redko V. H. Yaka navchalna literatura z inozemnoi movy potribna suchasnomu uchniu: rezultaty analizu zmistu pidruchnykiv dlia pochatkovoї shkoly. [What foreign language textbooks needs a modern student: the results of the analysis of the content of textbooks for primary school]. *The problems of modern textbook*, 2015, Nr 15(2), pp. 198–208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psp_2015_15%282%29_21 (accessed: 10.04.2022). [in Ukrainian].
10. Sbitnieva I. M. Bibliia – reprezent kontseptualnoi kartyny svitu. [Bible – representative of the conceptual picture of the world]. *Linguistic studies*, 2008, Nr 18, pp. 283–287. [in Ukrainian].
11. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk. [Philosophical encyclopedic dictionary]. NAS of Ukraine, H. S. Skovoroda Institute of Philosophy. EIC V. I. Shynkaruk. Kyiv: Abrys, 2002. 742 p.
12. Aufderstraße H., Müller J., Storz T. Delfin. Lehrwerk für Deutsch als Fremdsprache: Arbeitsbuch. [German as a foreign language textbook: workbook]. Publishing house «Max Hueber Verlag», 2007, 504 p. [in German].
13. Aufderstraße H., Müller J., Storz T. Delfin. Lehrwerk für Deutsch als Fremdsprache: Lehrbuch. [German as a foreign language textbook: student's book]. Publishing house «Max Hueber Verlag», 2006, 256 p. [in German].
14. Brünken R., Münzer S., Spinath B. Pädagogische Psychologie – Lernen und Lehren. [Pedagogical psychology – learning and teaching]. Göttingen: publishing house: «Hofrege», 2019, 404 p. [in German].
15. Dobstadt M., Fandrych Ch., Riedner R. Linguistik und Kulturwissenschaft. Zu ihrem Verhältnis aus der Perspektive des Faches Deutsch als Fremd- und Zweitsprache und anderer Disziplinen. [Linguistics and cultural studies. On their relationship from the perspective of the subject German as a foreign and second language and other disciplines]. Frankfurt am Main: publishing house «Lang Edition», 2015, 275 p. [in German].
16. Fritz A., Hussy W., Tobinski D. Pädagogische Psychologie. [Pedagogical psychology]. Munich, Basel: publishing house «E. Reinhardt», 2014. 2nd ed., 256 p. [in German].
17. Kieweg W. Lernprozessorientierte Hörverstehensübungen. Empfehlungen für
20. das gehirnkompatible Fremdsprachenlernen. [Learning process-oriented listening comprehension exercises. Recommendations for brain-compatible foreign language learning]. *Praxis Fremdsprachenunterricht*, 2005, pp. 20–24. [in German].
18. Wortschatz Leipzig. URL: <http://corpora.uni-leipzig.de/de> (accessed: 01.05.2022). [in German].
19. Wörterbuch – Duden. URL: <https://www.duden.de/woerterbuch> (accessed: 06.03.2022). [in German].